

#BreakFreeFromPlastic

แถลงการณ์ร่วม: เสียงของอาเซียนคือกุญแจสำคัญในการยุติมลพิษพลาสติกด้วยสนธิสัญญาพลาสติกโลก

องค์กรภาคประชาสังคมเรียกร้องให้ผู้นำอาเซียนแสดงจุดยืนที่เข้มแข็งในการเจรจาจัดตั้งเครื่องมือที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยมลพิษพลาสติก รวมถึงในสิ่งแวดล้อมทางทะเล

ระหว่างวันที่ 23 - 29 เมษายน 2567 ตัวแทนประเทศในสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรือ “อาเซียน” และประเทศในภูมิภาคอื่น ๆ ทั่วโลกจะเดินทางไปยังกรุงออตตาวา ประเทศแคนาดา เพื่อเข้าร่วมการประชุมคณะกรรมการเจรจาระหว่างรัฐบาลครั้งที่สี่ (INC-4) เพื่อจัดตั้งเครื่องมือที่มีผลผูกพันทางกฎหมายระหว่างประเทศว่าด้วยมลพิษพลาสติก รวมถึงในสิ่งแวดล้อมทางทะเล หรือที่รู้จักกันอย่างแพร่หลายในนาม “สนธิสัญญาพลาสติกโลก” ด้วยมาตรการที่ครอบคลุมตลอดวงจรชีวิตของพลาสติก สนธิสัญญาฉบับนี้เป็นโอกาสที่ทั่วโลกจะได้ร่วมกันออกมาตรการเพื่อยุติมลพิษพลาสติกอย่างแท้จริง

ปัญหามลพิษพลาสติกได้ทวีความรุนแรงขึ้น คู่ขนานไปกับการขยายตัวของการผลิตพลาสติก ซึ่งพบว่า 50% ของการผลิตเป็นพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวทิ้ง¹ แม้จะมีการคาดการณ์ว่าอัตราการรีไซเคิลจะสูงขึ้นจาก 9% ไปเป็น 17% ภายในปี ค.ศ. 2060 แต่จากทัศนียภาพนี้ก็ยังมียังมีพลาสติกถึง 70% ที่ต้องส่งไปยังหลุมฝังกลบหรือถูกนำไปเผา² นอกจากนี้ อุตสาหกรรมพลาสติกยังเป็นแหล่งกำเนิดประเภทของก๊าซเรือนกระจกที่เติบโตเร็วที่สุดในโลก โดยมีการคาดการณ์ว่าภายในปี ค.ศ. 2040 พลาสติกจะเป็นแหล่งกำเนิดของ 19% ของก๊าซเรือนกระจกทั่วโลก³ ระบบเศรษฐกิจเส้นตรงแบบ “ใช้ทรัพยากร-ผลิต-ทิ้ง” รวมไปถึงการผลิตพลาสติกโดยไม่มีการควบคุมปริมาณนั้น ไม่สอดคล้องกับเป้าหมายการควบคุมอุณหภูมิโลกให้ต่ำกว่า 1.5 องศาเซลเซียส หรือการอยู่ภายใต้ขีดความสามารถการรองรับของโลกที่ปลอดภัยและเป็นธรรม

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับผลกระทบจากพลาสติกอย่างรุนแรงตลอดวงจรชีวิตของมัน ที่ผ่านมามีการศึกษาที่บ่งชี้ว่า อุตสาหกรรมปิโตรเคมี กระบวนการผลิตพลาสติก ผลิตภัณฑ์พลาสติก การรีไซเคิลพลาสติก การเผาและกำจัดพลาสติก ล้วนมีส่วนก่อให้เกิดมลพิษซึ่งส่งผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อมและสุขภาพของคนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้⁴ มลพิษพลาสติกปรากฏได้ในหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็นเศษ

¹ Chen, Y., Awasthi, A. K., Wei, F., Tan, Q., & Li, J. (2021). Single-use plastics: Production, usage, disposal, and adverse impacts. *Science of the total environment*, 752, 141772.

² OECD. (2022). *Global plastic waste set to almost triple by 2060, says OECD*. <https://www.oecd.org/newsroom/global-plastic-waste-set-to-almost-triple-by-2060.htm>

³ UNFCCC. (2024, March 6). A New Plastics Economy is Needed to Protect the Climate. <https://unfccc.int/news/a-new-plastics-economy-is-needed-to-protect-the-climate>

⁴ EARTH. (2021). Local cry out as industrial fumes and foul affected their health. <https://www.earththailand.org/en/article/748> ; Bangkok Post. (2021, July 7). 80,000 impacted by huge blaze. <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2144431/80-000-impacted-by-huge-blaze> ; Karlsson, T., Brosché, S., Alidoust, M., Takada H. (2021). *Plastic pellets found on beaches all over the world contain toxic chemicals*. IPEN & International Pellet Watch.

<https://ipen.org/documents/plastic-pellets-found-beaches-all-over-world-contain-toxic-chemicals> ; Wachpanich, N. &

พลาสติกในแม่น้ำโขงและท้องทะเลของเอเชียอาคเนย์ ไปจนถึงไมโครพลาสติก สารแต่เดิม หรือการปลดปล่อยโดยไม่ตั้งใจจากการจัดการขยะและการรีไซเคิล อาทิ สารมลพิษตกค้างยาวนาน (POPs)^{5 6} หลุมฝังกลบขยะที่ไม่ถูกหลักสุขาภิบาล จุดทิ้งขยะผิดกฎหมายที่มีของเสียอิเล็กทรอนิกส์อันตรายได้ส่งผลกระทบต่อประชาชนในประเทศมาเลเซีย⁷ เครื่องมือประมงที่ถูกทิ้งหรือสูญหายที่ทำจากพลาสติกได้ส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศทางทะเลในประเทศกัมพูชา เมียนมา และเวียดนาม⁸ ไมโครพลาสติกและสาร POPs ได้เข้าไปอยู่ในร่างกายของมนุษย์ในประเทศอินโดนีเซียและไทย^{9,10} เหล่านี้ล้วนเป็นภัยอันตรายต่อระบบสาธารณสุขของภูมิภาคนี้

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้ยังได้รับผลกระทบจากขยะพลาสติกที่นำเข้ามาจากภูมิภาคอื่น โดยมีประเทศที่พัฒนาสูงกว่า เช่น สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน ประเทศในภูมิภาคยุโรป เป็นผู้ส่งออกหลัก¹¹ ขยะพลาสติกที่ส่งออกจากประเทศพัฒนาแล้วอาจแฝงอยู่ในขยะพลาสติก และอาจมีส่วนผสมของพลาสติกที่รีไซเคิลไม่ได้ เช่น ถู ขนมหิ้ว แก้วหรือขวดพลาสติกที่สกปรก ถูพลาสติกที่มีหลายชั้น แม้กระทั่งผ้าอ้อมใช้แล้ว¹² สิ่งปนเปื้อนเหล่านี้ซึ่งคาดว่ามีสัดส่วนของพลาสติกอยู่ไม่น้อย อาจมีสูงถึงร้อยละ 10 ของกระดาษที่นำเข้ามา¹³ การชุกชอนพลาสติกไว้ในกระดาษนำเข้ามีตัวอย่างที่ชัดเจนในกรณีของการลักลอบนำเข้าของเสียเทศบาลปนเปื้อนพลาสติกปริมาณ 130 ตันจากประเทศออสเตรเลียมายังประเทศไทยเมื่อปี พ.ศ. 2565¹⁴ นอกจากนี้พลาสติกยังมีแนวโน้มว่าจะถูกใส่แดงเป็นเชื้อเพลิงขยะหรือ RDF (Refuse Derived Fuel) ซึ่งการส่งออก RDF จากประเทศพัฒนาแล้วกลายเป็นการหักล้างความพยายามของประเทศในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ที่จะต่อสู้กับ

Coca, N. (2022, December 8). As waste-to-energy incinerators spread in Southeast Asia, so do concerns. *Mongabay*. <https://news.mongabay.com/2022/12/as-waste-to-energy-incinerators-spread-in-southeast-asia-so-do-concerns/>

⁵ Haberstroh, C. J., Arias, M. E., Yin, Z., Sok, T., & Wang, M. C. (2021). Plastic transport in a complex confluence of the Mekong River in Cambodia. *Environmental Research Letters*, 16(9), 095009. ; Curren, E., Kuwahara, V. S., Yoshida, T., & Leong, S. C. Y. (2021). Marine microplastics in the ASEAN region: A review of the current state of knowledge. *Environmental Pollution*, 288, 117776.

⁶ Petriik, J., Beeler, B., Ismawati, Y. and Bell, L. 2024. Toxic Contamination Caused by Plastic Waste in Countries of the Global South. In: *Plastic Waste Trade: A New Colonialist Means of Pollution Transfer*, edited by S. Gündoğdu Springer Nature Switzerland 2024. https://doi.org/10.1007/978-3-031-51358-9_6

⁷ Thing Siew Shuen. (2024, January 27). Malaysia's Waste-to-Energy plans are a wasted opportunity. *Greenpeace*. <https://www.greenpeace.org/malaysia/story/51862/malysias-waste-to-energy-plans-are-a-wasted-opportunity/>

⁸ Roberts, B., Teoh, M., & Murray, K. (2020). Investigating Solutions to Marine Plastic Pollution in Cambodia: A Review and Synthesis of Scoping Research from Coastal & Marine Sites. Fauna & Flora International. https://www.fauna-flora.org/wp-content/uploads/2023/05/FFI_2020_Investigating-Solutions-to-Marine-Plastic-Pollution-in-Cambodia_Scoping-Report.pdf ; Thanda Ko Gyi. (2020). Abandoned, Lost or otherwise Discarded Fishing Gear (ALDFG) in Myanmar's Myeik Archipelago. Myanmar Ocean Project.

http://www.myanmarocean.org/uploads/1/2/4/2/124244335/mop_aldfg_report_final.pdf ; aes, L., Jain, A., Nguyen Ba, T., & Savels, R. (2022). The economic impact of marine plastics, including ghost fishing, on fishing boats in Phước Tinh and Loc An, Ba Ria Vung Tau Province, Viet Nam. IUCN.

<https://www.iucn.org/sites/default/files/2023-11/viet-nam-economic-brief-layout-revised.pdf>

⁹ Dvorska, A., et al. (2023). *Toxic hot spot in Kalasin: Persistent Organic Pollutants (POPs) in the Surroundings of Electronic Waste Recycling Sites in Kalasin Province, Thailand*. EARTH & Arnika Association. <https://arnika.org/en/publications/toxic-hot-spot-in-kalasin>

¹⁰ Luqman, A., Nugrahapraja, H., Wahyuono, R. A., Islami, I., Haekal, M. H., Fardiansyah, Y., Putri, B.Q., Amalludin, F.I., Rofiq, E.A., Gotz, F., & Wibowo, A. T. (2021). Microplastic contamination in human stools, foods, and drinking water associated with Indonesian coastal population. *Environments*, 8(12), 138.

¹¹ 2022 Data searched through the UN Comtrade database. <https://comtradeplus.un.org>

¹² Gokken, B. (2019, November 7). Indonesia re-exporting illegal waste to other countries, report finds. *Mongabay*. <https://news.mongabay.com/2019/11/indonesia-waste-plastic-export-import-illegal/>

¹³ Quinault, C. (2020, February 6). Impurity rules 'apply' to intra-EU waste paper trade. *Letsrecycle*. <https://www.letsrecycle.com/news/impurity-rules-apply-to-intra-eu-waste-paper-trade/>

¹⁴ Wipatayotin, A. (2022, July 29). Firm told to repatriate illegal waste. *Bangkok Post*. <https://www.bangkokpost.com/thailand/general/2356551/firm-told-to-repatriate-illegal-waste>.

ระบอบ “อาณานิคมขยะ”¹⁵ อื่นๆ การติดตามและตรวจสอบการนำเข้าขยะพลาสติกในภูมิภาคนี้ทำได้ยาก โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ที่มีพรมแดนพว้าเลื่อน เช่น ชายแดนเมียนมาและไทย¹⁶

ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ควรท้าทายวาทกรรมที่ใส่ร้ายว่าภูมิภาคนี้เป็นผู้ก่อให้เกิดขยะพลาสติกในทะเลสูงที่สุดในโลก โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบของการนำเข้าขยะ พลวัตของการเคลื่อนย้ายพลาสติกข้ามพรมแดน และข้อเท็จจริงว่ากลุ่มบริษัทผู้ผลิตสินค้าจำหน่ายเร็ว (FMCG) ในภูมิภาคที่พัฒนาแล้วต่างหากที่เป็นผู้ก่อมลพิษพลาสติกสูงที่สุด ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีวัฒนธรรมที่ใช้วัสดุธรรมชาติ ทั้งยังเป็นแหล่งบ่มเพาะแนวทางการแก้ไขปัญหาพลาสติกที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม เป็นประโยชน์ต่อเศรษฐกิจ และขับเคลื่อนโดยพลเมืองเป็นหลัก เช่น แนวทางการลดขยะเป็นศูนย์ใน เมืองฮอยอัน ประเทศเวียดนาม¹⁷, โครงการนำร่องการใช้ซ้ำใน กรุงมานิลา ประเทศฟิลิปปินส์¹⁸, ระบบการใช้ซ้ำใน กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย¹⁹, และโครงสร้างพื้นฐานในการเติมน้ำเพื่อลดขวดพลาสติกแบบใช้ครั้งเดียวใน กรุงเทพมหานคร ประเทศไทย โดยในกรณีหลังสุดได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานท้องถิ่นคือกรุงเทพมหานครด้วย²⁰ นอกเหนือจากหน่วยงานท้องถิ่น รัฐบาลส่วนกลางของประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้แสดงความมุ่งมั่นในการลดมลพิษพลาสติก และในหลายกรณีได้แสดงความเห็นที่เข้มแข็งในการเจรจาจัดตั้งสนธิสัญญาพลาสติกโลกครั้งที่ 4 (INC-4) ที่จะถึง เหล่าประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและกลุ่มประเทศเกาะเล็กกำลังพัฒนาได้ใช้ยุทธศาสตร์นี้มาแล้วในการเจรจารอบที่ผ่านมา และประสบความสำเร็จอย่างมาก

กล่าวได้ว่า ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีทางออกและความทะเยอทะยานที่จะช่วยแก้ไขปัญหาพลาสติก ไม่เพียงในภูมิภาคนี้แต่ในภูมิภาคอื่นทั่วโลกอีกด้วย ถึงเวลาแล้วที่กลุ่มประเทศอาเซียนจะมีจุดยืนเป็นเอกภาพในประเด็นนี้ในการประชุมเจรจาจัดตั้งสนธิสัญญาพลาสติกโลกครั้งที่ 4 (INC-4) ที่จะถึง เหล่าประเทศในภูมิภาคแอฟริกาและกลุ่มประเทศเกาะเล็กกำลังพัฒนาได้ใช้ยุทธศาสตร์นี้มาแล้วในการเจรจารอบที่ผ่านมา และประสบความสำเร็จอย่างมาก

พวกเรา องค์กรภาคประชาสังคมที่ทำงานเพื่อยุติมลพิษพลาสติกในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และอีกหลายพื้นที่ทั่วโลก ขอให้รัฐบาลแห่งประเทศที่เป็นสมาชิกของสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หรืออาเซียน ร่วมมือกันเพื่อผลักดันการเจรจาเพื่อให้อนธิสัญญาพลาสติกโลกที่จะเกิดขึ้นบรรลุเป้าหมายดังนี้

1. ครอบคลุมพลาสติกตลอดวงจรชีวิต ให้ความสำคัญกับการลดการผลิตพลาสติก โดยเริ่มจากพลาสติกที่หลีกเลี่ยงได้และมีส่วนผสมของสารเคมีอันตราย โดยใช้เกณฑ์การใช้ที่สำคัญ (essential use criteria)
2. ยับยั้งการเคลื่อนย้ายขยะพลาสติกหรือพลาสติกใช้แล้วข้ามพรมแดน ยุติระบอบอาณานิคมขยะ

¹⁵ IPEN, National Toxics Network, Nexus3, Consumers' Association of Penang, EcoWaste Coalition. (2022). *Plastic Waste Fuels: Serious Implications Across South East Asia, as Australia Kicks the 'Waste' Can Down the Road*. IPEN. https://ipen.org/sites/default/files/documents/ipen-plastic-waste-fuels-v1_1aw-en.pdf

¹⁶ Lighthouse Reporting. (2024). How We Investigated Plastic Waste Dumping in Myanmar.

<https://www.lighthousereports.com/methodology/how-we-investigated-plastic-waste-dumping-in-myanmar/>

¹⁷ GAIA. (2021). Plastic-Free Hoi An: Towards a Green Destination.

<https://www.no-burn.org/resources/plastic-free-hoi-an-towards-a-green-destination/>

¹⁸ Greenpeace. (n.d.). Reuse and Refill for a Plastic-Free Future.

<https://www.greenpeace.org/philippines/act/plastic-free-future/reuse-and-refill/>

¹⁹ Dietplastik. (2024, January 13). Reuse Tour 2024 Presents Learning to Expand Reuse Practices in Asia.

<https://plasticdiet.id/en/reuse-tour-2024-presents-learning-to-expand-reuse-practices-in-asia/>

²⁰ Thai Enquirer. (2023, December 27). New campaign by EJF and Bangkok Met aims to reduce plastic bottle use.

<https://www.thaienquirer.com/51440/new-campaign-by-ejf-and-bangkok-met-aims-to-reduce-plastic-bottle-use/>

²¹ ASEAN Framework of Action on Marine Debris. (2020).

<https://asean.org/asean2020/wp-content/uploads/2021/01/3.-ASEAN-Framework-of-Action-on-Marine-Debris-FINAL.pdf>

3. เลิกใช้และกำจัดสารเคมีอันตรายตลอดวงจรชีวิตของพลาสติก โดยให้มีข้อกำหนดที่บังคับใช้ในระดับของกลุ่มสารเคมีและพอลิเมอร์ รวมไปถึงสารแต่งเติมโดยตั้งใจและไม่ได้ตั้งใจ และไม่โครพลาสติก
4. เพิ่มความโปร่งใส การติดตามได้ การกำหนดให้มีฉลากข้อมูล และการเปิดเผยข้อมูลอย่างเป็นระบบในการกำกับดูแลสารเคมีในพลาสติก รวมไปถึงการจัดตั้งระบบการรายงานและเปิดเผยข้อมูลการปล่อยและเคลื่อนย้ายสารมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม (Pollutant Release and Transfer Register - PRTR)
5. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานในการใช้ซ้ำและการเติมภายใต้มาตรฐานและหลักเกณฑ์การออกแบบมาตรฐานบรรจุภัณฑ์ปลอดสารพิษ ระบบการจับเก็บ การรวบรวม และการแจกจ่ายที่ปลอดภัย และเป้าหมายการใช้ซ้ำที่มีผลผูกพัน
6. ปฏิเสธเทคโนโลยีที่ไม่แก้ไขปัญหามลพิษพลาสติกที่ต้นทาง และอาจก่อให้เกิดผลกระทบทางสิ่งแวดล้อมและสุขภาพเพิ่มเติม รวมไปถึง การรีไซเคิลเชิงเคมี การเผา โรงไฟฟ้าขยะ เชื้อเพลิงขยะและเทคโนโลยีในข่ายเดียวกัน
7. ยับยั้งไม่ให้มีสิ่งทดแทนที่ไม่สมควร เช่น พลาสติกที่ผลิตจากวัสดุทางพืช พลาสติกที่ย่อยสลายได้ทางชีวภาพ พลาสติกที่สลายตัวได้ทางชีวภาพ ซึ่งพบว่ามีกรปนเปื้อนสารเคมีอันตราย²² และเป็นเบี่ยงเบนประเด็นไปจากการลดการผลิตพลาสติก²³
8. กำหนดให้ผู้ผลิตและผู้กอมลพิษต้องมีความรับผิดชอบภายใต้ระบบการขยายความรับผิดชอบของผู้ผลิตและกลไกผู้กอมลพิษเป็นผู้จ่ายที่มีมาตรฐานสากล
9. ให้ความสำคัญสูงสุดกับสิทธิมนุษยชนและความยุติธรรมทางสังคมสำหรับมนุษย์ทุกคนที่ได้รับผลกระทบจากมลพิษพลาสติก รวมไปถึงแรงงานและผู้ปฏิบัติงานตลอดวงจรชีวิตของพลาสติก โดยเฉพาะผู้ปฏิบัติงานเก็บขยะ ชนพื้นเมืองและชุมชนในประเทศกำลังพัฒนา ด้วยการเปลี่ยนผ่านที่เป็นธรรม
10. เสริมสร้างและต่อยอดการวิจัยและการติดตามตรวจสอบผลกระทบที่พลาสติกมีต่อสุขภาพมนุษย์และสิ่งแวดล้อม เพื่อเป็นฐานในการฟื้นฟูสิ่งแวดล้อมและการเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบต่อไป

²²Zimmermann, L., Dombrowski, A., Völker, C., Wagner, M. (2020). Are bioplastics and plant-based materials safer than conventional plastics? In vitro toxicity and chemical composition, Environment International, Volume 145, 2020, 106066, ISSN 0160-4120, <https://doi.org/10.1016/j.envint.2020.106066>

²³ Scientists' Coalition Briefing Series: The global plastics treaty: *What is the role of bio-based plastic, biodegradable plastic and bioplastic?*
<https://ikhapp.org/material/policy-brief-the-global-plastics-treaty-what-is-the-role-of-bio-based-plastic-biodegradable-plastic-and-bioplastic-possible-core-obligation-8/>